

L3 Jmenná flexe v češtině ve srovnání s italštinou a angličtinou

Hubáček, J., Jandová, E., Svobodová, J. *Čeština pro učitele*. Vade Mecum. 1998, s. 88-132.

V češtině jména, tj. podstatná jména (substantiva), přídavná jména (adjektiva) a zájmena (pronomina) **mění svůj tvar** podle gramatické kategorie **rodu, čísla a pádu**:

Př.: ten starý muž = nom. sg. m.
tomu starému muži = dat. sg. m.
ta mladá žena = nom. sg. f.
těch mladých žen = gen. pl. f.

Sleduj vyjadřování jednotlivých **jmenných kategorií rodu, čísla a pádu v češtině**, způsob, jakým se syntaktická funkce jména vyjadřuje v italštině a v angličtině, kde kategorie pádu u jmen neexistuje. Sleduj dále **formu a funkci členu** v italštině a v angličtině:

1. Kategorie rodu a čísla

Každý **večer**, když jsem vzhlížel k **oknu** ...
Ogni **sera** mentre fissavo **la** finestra in alto ...
Every night as I gazed up at **the** window ...

Přetáhl jsem **si** **příkrývky** přes **hlavu** a ...
Mi tirai **le** coperte sulla testa e ...
I drew **the** blankets over **my** head and ...

Ta popelavá **tvář** mě však pořád sledovala.
Ma **la faccia** grigia mi seguiva ancora.
But the grey face still followed me.

- U kategorie **rodu** nutno rozlišovat rod gramatický a rod přirozený. Rod **gramatický** je obvykle signalizován **formou** jména:

Př.: (ten) stůl, (ten) dům (konsonantické zakončení), (ta) židle, (ta) hora (vokálníkové zakončení)
(il) tavolo, (il) duomo, (la) sedia, (la) montagna

U rodu **přirozeného** je opozice maskulinum x femininum vázána na pohlaví živoucích bytostí:

Př.: muž/uomo x žena/donna, býk/toro x kráva/vacca

- Kategorie **čísla**, tj. singulár a plurál, je u většiny substantiv signalizována formou (koncovkou). Avšak pouze **tvar** singulárový mají **singularia tantum** (**abstrakta** a jména **látková**), naopak **pluralia tantum** (jména pomnožná) pouze **tvar** plurálový:

Př.: mládí/gioventù, voda/acqua
kalhoty/pantaloni, peníze/soldi

Srov. v angličtině snadný přechod mezi substantivy **počítatelnými a nepočítatelnými**:

Př.:
wood/ a wood (dřevo/les): Put some wood on the fire. / go for a walk in the wood(s)
room/ a room (prostor/místnost) There is not enough room in the car. / a large room

2. Gramatická kategorie pádu

- pády bezpředložkové, tj. přímé: nominativ (= syntaktický subjekt S) a akuzativ (= syntaktický přímý předmět)

- pády předložkové: V jazyce, který **nemá** morfologický pád jmen, je prostředkem k vyjadřování syntaktických vztahů **PŘEDLOŽKA**:

Př.: zemřít hladu/morire **di** fame
 skákat radostí/saltare **di** gioia
 hlava rodiny/capo **della** famiglia
 zblednout leknutím/impallidire **dallo** spavento

Sleduj u příkladů pádové koncovky substantiv v češtině:

Se era morto, ..., avrei visto **il** riflesso **delle** candele **sulla** tendina scura, ...
 Kdyby umřel, ..., viděl bych **na** stažené roletě odlesk svíček, ...
 If he was dead, ..., I would see **the** reflection **of** candles **on the** darkened blind.

Lo zio spiegò **al** vecchio Cotter.
 Strýc vysvětloval starému Cotterovi.
My uncle explained **to** old Cotter.

Guardò **la** fanciulla **con** indifferenza.
 Sloveso *guardare* řídí přímý předmět, předložková vazba bez členu *con indifferenza* má adverbialní význam)
 Díval se **na** dívku lhostejně. (Sloveso *dívat se* řídí předložkový pád)
 He looked at **the** girl **with** complete indifference. (předložka doplňuje význam slovesa *look*)

3. Gramatická kategorie určenosti je vlastní jazykům, které mají člen – **URČITÝ** nebo **NEURČITÝ**. Užívání členu je spojeno se dvěma **OPOZICEMI**:

a) S opozicí třída (prvků) x člen třídy

Př.: **Il** leone è il re degli animali. / Lev je král zvířat. *Il* zde označuje třídu
 Il cacciatore ha ucciso **un** leone. / Lovec zabil lva. *Un* zde označuje člena třídy

b) S opozicí nový (kontextově nezapojený) x známý (kontextově zapojený)

Př.: E' venuto **un** ragazzo./Přišel nějaký chlapec. *Un* zde označuje **nový** element
 E' venuto **il** ragazzo che aspettavo. / Přišel (ten) chlapec, kterého jsem očekával.

Ta popelavá tvář mě však pořád sledovala.
 Ma **la** faccia grigia mi seguiva ancora.
 But **the** grey face still followed me.

Srov.: **A** boy came into the room. X **The** boy came into the room.

Otázka: Jak bychom mohli tuto větu předložit do češtiny, když čeština nemá členy a rozdíl v užití členu určitého a neurčitého zcela jistě v převodu do češtiny postižen být musí?